83.3(5)
B96

ذکی ولیدی

لطفی

هم

آنك دیوانی

قزان «امید» مطبعه‌سی
١٩١٤

131921

801 — 10(12)
74 / 95
1 ل A74
4683

БИБЛИОТЕКА
Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

لطفی هم آنینگ دیوانی.

۱

مشهور چغتای شاعری لطفی، آنینگ حیاتی هم اشعاری طوغروسنده روس هم عربی یاوروپانینگ شرققه عائد ادبیاتنده هیچ بر تفتیش بولغانی یوق. اوتکان ییل فرغانه‌ده یوروشمده هم صونگره بخارا سفر-نده مینگا لطفی‌نینگ اشعاری بیله اشتغال ایتوب آنینگ حیاتی واشعاری حقنده معلو-ماتنی کینگایتورگه ممکن بولدی. بز ایلک لطفی، آنینگ حیاتی واشعاری حقنده فقط خواندامیرنینگ حبیب السیرنده‌گی بعض سوزلاری هم نوایی‌نینگ مجالس النفائس هم محاکمة اللغتین لرنده. یازغانی آرقلی‌غنه حکم ایته ایدیک: ایندی مونگا ایکنچی بر اثرلر قوشیلدی هم شاعرنینگ دیوانی‌نینگ بیک یاخشی یازلغان نسخه‌لری‌ده تابیلدی.

مجالس النفائس[illegible] حقنده اوقیمو

...БИБЛИОТЕКА
им. Н. К. ...КОЙ

سوزلر یازلغان (*): «مولانا لطفی علیه
الرحمة اوز زمانی‌نینگ ملك الكلامی ایردی
فارسی وترکی‌دا نظیری یوق ایردی اما
ترکی‌دا شعرتی کوبراك ایردی وترکچه
دیوانی مشهوردر ومتعذر الجواب مطلع‌لاری
بار اول جمله‌دین بیری بودور کیم

نازك لوك ایچره بیلی‌چه یوق تار کیسویی
اوز حدینی بیلیب بیلیدین اولتورور قویی

بغه بیری بو کیم

صید ایتی دلبریم میلی آشفته ساچ دین
سالدی کمند بوینومه ایکی قولاج دین

ومولانانینگ ظفرنامه ترجمه‌سیدا اون مینگ
بیت‌دین آرتوغراق مثنوی‌سی بار بیا-
ض‌غه یازماغان اوچون شهرت توتمادی
ولیکن فارسیدا قصیده گوی استاذلاردین
کوبی‌نینگ مشکل شعرلاریغه جواب ایتیب
دور وبعضی ایتب‌دور توقسان توقوز
یاشادی وآخر عمریدا ردیف آفتاب شعری

(*) بزبو اورنده مجالس النفائس‌نینگ خوقندشهرنده
دوستمز یونس جان حاجی دده محمد اوغلی ماکنده
بولغان نسخه‌سیدن استفاده ایتدیمز. یونس جان حا-
جی‌نینگ نسخه‌سی مجالس النفائس نسخه‌لاری آراسیدا
بیلکه ایکی هم بیك اشانچلیلاری جمله‌سیدن بولغانن
بر تفتیش کورکنده بلدك.

131921

اینی کیم زمان شعراسی بارچەسی تتبع قیلدیلار هیچ قایسی آنچا اینا آلمادیلار اول مطلع بودور کیم

ای زلف شب مثالت سایه پرور آفتاب
شام زلفت رابجای ماەدر بر آفتاب

واونار وقتیدا بو غزل کیم توکانمای قالدی وصیت قیلدی کیم حضرت مخدومی نورا کاتیب اوز دیوانلوریدا بیتسونلار دیب اول حضرت هم توکاتیب اوز دیوانلاریدا بیتیلار واول مطلع بودور کیم

گر کاردل عاشق با کافر چین افتد
بەزانکه بەبد خویی بی مهر چنین افتد

مولانا بیگبت‌لیگی‌دا علوم‌ظاهری‌تکمیل قیلغاندین سونکرا مولانا شهاب‌الدین خیابانی علیه الرحمه قاشیدا صوفیه طریقی‌دا هم سلوك قیلغاندر عزیز ومتبرك کیشی ایردی بو فقیر پارەسیدا کوب فاتحەلار اوقوبتور امید اولکیم چون درویش کیشی ایردی بعضی مستجاب بولمیش بولغای مولانانینك قبری شهر نواحی‌سیدا کنارده کیم اوز مسکنی آندادور.»

ایکنچی مجلس‌ده سکاکی طوغروسنده سویلگان اورنده نوایی اینه:

«مولانا سکاکی ماورا النهردین دور سمرقند اهلی آنگا کوب معتقددورلار و بغایت تعریفین قیلورلار اما فقیر سمرقندا ایرکانده معرّفلاریدین هر نیچه تفحص قیلدیم کیم آنینک نتایج طبعیدین هر نیچه انکلابین تعریف قیلماقلاریچه نیمه ظاهر بولمادی بارچه دین قالسا سوزلری بودور کیم مولانا لطفی نینک بارچه یخشی سوزی آنینکدور اوغورلاب اوز آتیغه قیلیبدر اول برلاردا بو نوع اوخشاشی یوق مزه سیز مکابره‌لار کاهی واقع بولو بتور...»

سکزنچی مجلس‌ده سلطان حسین بایقرا طوغروسنده سویلگان پرده ظاهن حسین بایقرانک لطفی شعرلرندان بعضلاریغه تقلید، بعضلارن تکمیل و تخمیس قیلغانلارن سویلب بعض سوزلر کیتوره که بولارن ایلدی آلدا. لطفی‌نک اشعاری حقنده سویلگان اورنمزدا یازارمز.

خواند امیر حبیب‌السیرنده سلطان ابو سعید میرزاغه معاصر بولغان علما و فضلانی صاناغان اورنده مولا لطفی‌نک حیاتی هم

اشعاری طوغروسیده یازغان؛ لکن آنڭ یازغانی اوشبو مجالس النفائس‌داغیدن باشقه توگل (۱).

نوایی اوزینڭ <u>نسائم المحبه من شمائم الفتوة</u> دیگان کتابنده (۲) مولانا لطفی طو-

---

(۱) قاراڭز حبیب السیرنڭ ۱۸۵۷ نچی یل بمبی‌ده باصلغان نسخه‌سیندن جلد ۳، جز ۳، ص ۱۹۹

(۲) نسائم المحبة من شمائم الفتوة جامی‌نڭ نفحات الانس‌ی‌نڭ علیشیر طرفیدن قیلنغان تورکی ترجمه‌سیدر. بو کتاب‌نڭ بر نسخه‌سی ۱۹۰۹ نچی یل پیتروفسکی طرفیدن آزیاتسکی موزی‌گه هدیه قیلنغانچی (قاراڭز Извѣстія Имп. Акад. Наукъ, за 1911 г. стр. 259) بریتانیا موزه‌خانه‌سینداغی نسخه‌سیدن (قاراڭز Rieu. p. 274в—275в) باشقه نسخه‌سی بولماغان. اوچنچی بر تمام بولماغان نسخه‌سی صامایلوویچ خیوا خانی‌نڭ کتبخانه‌سینده کورگان (З. В. О. XX, 094 ده ۲ نچی نومر حاشیه‌نی قاراڭز). اوشبو سنه مین بخارا صحراسیده قرشی شهرینده بو کتابنڭ بیک یخشی ایسکی نسخه‌سین طابوب انجمن دانش صاحبینه آلدم. مونیدن باشقه ینه بیک تمام بولماغان نسخه‌سین توره قورغان اسحاق خان توره قولیده کوردم. مین آلغان نسخه ۱۱۵ ورق، ۲۳—۳۱ سانتیمیتر زورلقیده. مولانا لطفی حقینداغی سوزلری л. 107a ده. علیشیرنڭ بیک نادر بولغان بو اثری نفحاتنڭ ترجمه‌سی گنه توگل، بلکه تقلیب (передѣлка) یدر. چونکه اول جامی‌نڭ اثرینده بولغان بعض آدملرنی قالدروب آنده بولماغان کوب مشایخلارنی شاعرلارنی خصوصا تورک خلقیننڭ ملی شیخلارین یازغان.

غروسنده آیته: «تحصیل ایامی‌دا مولانا شهاب‌الدین خیابانی خدمتیغه نیاز ایکاندور وآداب طریقت سلوکینی آندین کسب قیلور ایرکان‌دور وآلارچه شاعرلیق طریقی دا معروف ومشهور بولدی اما درویش لیك طریقتینی‌داغی ایلیك‌دین بیبارمادی بو فقیر بارەسیغه کوب التفاتی بار ایردی ومفاتحه‌لار اوقور ایردی ودائم والده ملا-زمتی‌غه ورضای خاطریغه ترغیب قیلور ایردی توقسان یاشیدین تجاوز قیلغان‌دا حضرت مخدومی نورمرقده نوراآنیغه ردیف سخن قصیده آیتیب کیلتورروب ایردی، که زمان‌نینك خوش گوی‌لاری بارچه خوب اوق‌قه مسلم توتدیلار واولحضرت‌داغی انصـــاف بیـردیـلار وآنیـنك مطلعی بودور کیم:

زهی حدیث لبت قوت وجان وروح سخن
گل رخت سمن آرای بوستان سخن

اولحضرت شکر گذارلیغ یوزیدین معذرت اظهار قیلیب دیدیلار کیم بو شعرنینك صله‌سی عهده‌سیدین بیز چیقا آلماس‌بیز مگر مقابل‌دا هم قصیده سیزنینك آتینکیزغا آیتغای بیز مولانا دیدیلر کیم

آنی سیزگا آسان قیلوربیز سزنینك کیگان ایسکی [تونینکیز] نی گدای لیق قیلوربزکه صله بولغای اولحضرت عذر خواهلیغ لار بیله کسوت نی مولاناغه، کیورديلار. مولانا بغایت سوخته کیشی ایردی توقسان توقوز یاشیدا عالمدین اوتتی قبری کناردادور اوز مسکنی ایردی بو مطلعی دین بو طائفه مشربی نینك چاشنی سی ظاهردور

اول که حسن ایتتی بهانه، ایلنی شیدا قیلغالی
کوز گودیك قیلدی سینی اوزینی پیدا قیلغالی»

بردن بر نسخه سی بخاراده قاضی کلان کتبخانه سنده صاقلانماقدا بولغان تذکرة التواریخ اسملی کتابدا (۱) مولانا لطفی

(۱) تذکرة التواریخ کتابی کابل علماسندن عبدالله لکابلی نینك اثری دیر. کتاب اوزی هندستانده اکبرشاه وقتنده ۹۹۰ نچی یل تألیف ایتلگان. قاضی کلان کتبخانه سنداغی نسخه سی مؤلف نینك اوز قلمی بیله ۱۰۱۰ نچی یلده یازلغان [п. 2586 ده این تذکرة التواریخ بتاریخ روز یکشنبه یازدهم شهر ربیع الاوّل سنه الف وعشر ازرقام شکسته رقم مسکین فقیراحقر عبدالله کناهی کابلی در قصبه بریکته ما ثیله (؟) صورت تحریر وسمت تصویر یافت دیگان اما کتابینك باشنده مؤلف اوزین الفقیر الحقیر اضعف عبادالله المالك الولی عبدالله الکابلی دیب ایتکان] کتاب ۱۶ × ۲۵ سانتیمیتر قوالده هر صحیفه ۱۷ سطردن ۲۵۸ ورقدر. کتابده اسلام حکومتلارینك

حقنده (л. 148б—149а) آیته:

«دران زمان بی نظیر وخوش طبع و شیرین کلام وسخنور بوده در شعر فارسی وترکی مثل نداشته درترکی دیوانی دارد قریب سه هزار بیت که جمله متعذر الجوابست در فارسی نیز اشعاز زیبا وقصائد غرادارد [موندان صونك نوایی‌نك مجالس النفائس نده لطفی‌نك فارسی شعرده آفتاب بله بینکان قصیده‌سی هم جامی‌غه عرض ایتکان کر کاردل عاشق با کافر چین افتد دیگان شعرلری حقنده یازلغان سوزلرنی سویلی] بتقدیر قادر عیبدان در عقد هم شهر شعبان سنهٔ سبع وتسعین وثمانمائه ازین محنت سرای پریشان بجهان جاویدان انتقال فرمود ومرقد شریفش در خیابان هرات واقع است.»

لطفی حقیده‌غی بو خبرلرنك خلاصه‌سی شول: لطفی ۸۹۷ نچی یل شعبان اون یدنچی (۱۴۹۲ نچی ۱٤ نچی ایپون) کونده

تا بخن یازغان‌زنك سوگنده (п. 946 47a ده)
علماو مشایخ‌نك ترجمهٔ حاللری، (946 - 178a ده)
شاعرلرنك ترجمه حیاتلاری یازلغان. موندە تورك ادبیاتی خادملرندن ۸۹۸ ده وفات ایتکان امیر محمد علی، ۹۰۰ ده وفات ایتکان میرمحمد، ۹۰۳ ده وفات ایتکان بنایی، علی شیرنوایی هم شاەقلی اویغور کبی ذاتلار حقنده معلومات بار.

٩٩ یاشینه یېتوب وفات ایتدی. یعنی اول ٧٩٧ (١٣٩٥) نچی یلـلر تیـرەسنده طوغان. یاشلـگنده علوم ظاهریەنی تحصیل وتکمیل ایتوب بتورگاننڭ صوڭنده شاعر- لرگه شعرلرن ایرکنرەك آیتور اوچون ایلك اوڭغای بول بولغان تصوفغه انتساب ایتکان (١) هم شهاب‌الدین خیابانی (٢) غه مرید بولغان. عمرن زاهدلكده اوتكار- گان، تورکی شعرلری اوچون زماننده ملك الـکلام، یعنی ادبیاتنڭ پادشاهسی دیب آطالغان. فارسی شعرلری هـم بیك معتبر بولغان. مولانا جامی کبی بیوك شاعر هم حکیم ذات لطفی‌نی احترام ایتکان، نوایی هم حسین بایقرا کبك اول زماننڭ پادشا- هلری لطفی‌نی بیك قدرله‌گانلر: آنـڭ شعرلر ینڭ مجموعەسی (دیوانی) اول زمانـ

---

١) تصوفغه انتساب ایتو اول زمان شاعرلـری اوچون بر شعر زمینی بولغان. مراك اوستینه تصوف اهلینه حا کملر قـول تیگزمه‌گانلر، آلا ـ ایرکنرەك سوز سویلی ایرکنرەك معامله ایته‌آلغانلر، اما تصوف اهلندن بولماغان کشی ارتقراق سوز سویلەسه آنی شونده اوق کافر دیب نترا چقاروب تلف ایتکانلر.

٢) قارا ڭز نفحات الانس جامی.

حاق آراسته بيك مشهور بولغان شعر-
لردن باشقه بنه اول [الله شرف الدين
يزدى دكى بولورغه تيوش] ظفرنامه يعنى
امير تيمورنك حياتى حقنده يازلغان اثرلرنى
اون ملك قدر بيت بله توركچه گه ترجمه
ايتكان. اول اوزبيك عمرى اول زمان
ادبيات هم علم مركزى بولغان هراتده
اوتكارگان. سمرقند خلقى اهالى‌نك يخشى
شعرلرن كورگان وتتاريده اوزلرينك
شاعرى سكاكى‌دن (٣) اوعرلاب آلغان

---

٣) استانبول [illegible] كوپرلى زاده [illegible]
اوشبو شاعر سكاكى طوغروسنده [illegible] ٧نچى
[illegible] باشقه [illegible] ٥٥٥ نچى يل طو-
غوب ٦٢٦ نچى يل وفات ايتكان. نحوى هم مفسر
[illegible] سكاكى [illegible] امرى
[illegible] (موجودى هم [illegible]
[illegible] (...) معروف
Зап. Вост. Отд. т XXII,) اوبوت
024 019 стр [illegible] «سكاكى
[illegible]» ديب [illegible] احترام
[illegible] چغتاى خانلارى [illegible] بولغان
[illegible] اوزى خان طرفندن
[illegible] ([illegible] ٢.
[illegible] ٣ ص ٢٨)] شاهرخ [illegible] مشهور شاعرلردن
بولغان سمرقندلك مولانا سكاكى [illegible]
[illegible] ٨٧١ نچى يل وفات [illegible] بولوب

دیب سویلر بولمالر، هرات شاعری
نوائی بولارنی معاصر اشکه حسابلاغان
یعنی زماننده سمرقندده سکاکی شهرت
چقارسه، هرات یاغنده لطفی بولغان. هر
ایکی شاعرنك طرفدارلری اوز شاعرلرن
ماقتلاغانلر. لطفی شول زماننده هراتنك
کنار دیگان محله‌سنده عمر اوزغاروب
وفات ایتکان هم خیابان دیگان یرده دفن
ایتلگان.

اوّلگی سکاکی‌دن تمام ایکی یوز یللر صوڭ کیلگان بو صوڭغی سکاکی‌نك دیوانی [illegible] [illegible] [illegible] (ذ را گر Catalogve oftne tu.kisn Manusk repts n rne Bret. Musevm. lon-don. 1888 pup. 284a) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] کوپدن بو سنه آرتسکی [illegible] کوردم. ابو یعقوب السکاکی [illegible] مشهور مفتاح العلوم کتابینڭ مؤلفی‌در، مدرسه‌لرده اوقولا [illegible] شول مفتاح العلوم‌نڭ اختصاری‌در. [illegible] هم [illegible] تاتار ادبیاتی‌نڭ تاریخیده [illegible] شاعر سکاکی‌نی ابو یعقوب سکاکی [illegible] (ذ را گر آ [illegible] Вступительное чтенiе въ курсъ Турецко татарскаго языка (Учные записки Казан ун за 1862 г кн. III. стр. 34).

لطفی نڭ جانبیه تعلق ایتکان بعض ماده‌لری آلده آتڭ اشعارن قاراغان اوریده هم کوررمز.

لطفی نڭ ظفر نامه ترجمه‌سی، نوایی نڭ مجالس النفائس ده آینکاندن اوڭ کورندیکه، بیاضغه کوچرلمی قالغان، احتمال شوندن یوغالوب کیتکاندر اما دیوانی نڭ ایسه بو کون نسخه‌لری بار. اوتکان ییل خوقندده یونس جان حاجی دده محمد اوغلی کتبخانه‌سنده لطفی نڭ دیوانن کورگاچ بو حقده ماتایلوۋیچ جماعاتریمه خط ییله خبر ایتدم اول تویه‌برده یارغان مکتوبنده «لطفی نڭ دیوانی بریتانسکی موزی‌ده‌ده بار بوغای» دیب یازدی. آخردن تفتیش ایتکاچ کورندی، لطفی نڭ دیوانی بریتانسکی موزه خانه‌ده توگل، بلکه گیرمانیه‌ده گوتا شهرنده‌گی کتبخانه‌ده بولغانی معلوم بولدی(١). گوتا نسخه‌سی نیچوك تمام‌می توگلمی ایکانلیگی حقنده خبرمز یوق

١) См D-r. W. Pertsch, Die turkischen hanlads chreften der herzaglechen b.bliothek 3v Gotha, Wien. 1864. p. 182 № 211.

اوتکان یاز کونی بو نسخه‌نك اوستینه طاغی پیترا گراددە آزیا موزه خانه‌سنده لطفی دیوانی‌نك ایکنچی بر نسخه‌سی ایکنچی کتابلر آراسنده یاتقانن کوردم. بو نسخه (№ bbb, 574 ag) فقط ۲۳ ورقدن عبارت (هر صحیفه‌ده ۱۸-۱۹ قدر سطر) بولوب ناچار راق یازلغان، مونك اوستیده تمام توکل: لام حرفی بله بتکان؛ ایك آخرغی بیت اوشبودر:

کل یوزونك قیلدی چو بلبل دیك کونکلنی بی قرار
آسیغ اینماس نیچه کیم آینورلر آز مریاد قیل
نیچه کیم حکمونك آبرور شاهیم روان
لطفی اوزه
چون هرایش سورولعوسی دور لطف وعدل
وداد قیل.

اوشبو نسخه‌لرنك اوستینه اوشبو یلنك جای کونده بخاراده قرشی شهرنده دیوان لطفی‌نك دخی بر نسخه‌سن طابوب آکادیمیا ناووکنك آزیا کتبخانه‌سی حسابینه آلدم یونس‌جن حاجی‌نك نسخه‌سی باری ۲٤ ورق. باشنده مقدمه هم مدح النبی وغیرلر یوق. باب الف‌نك هم باشی هم آراده بعض

قصیده‌لاری بوق. کتابنك آخر یده «تسوید یافت بدست کمینه میر راضی سوقندی ۱۲٤٤ سنه» دیب یازلغان؛ اما قرشیدن آلنغان نسخه ۷۱ ورقه‌ده بیلك واق اینوب یازلغان باشدن بعض بیتلر یوق باشی مدح نبی دن باشلانغان آخری عرق یا بلن تمام بولا. آخرنده (ا. 716) اوشبو سوزلری یازلغان: «کتاب مولانا لطفی تمام شد در روز یکشنبه درسال قوشقان ۱۲۳٤ سنه». بو ایکی نسخه آراسنده آیرما شول؛ یونس‌خان حاجی نسخه‌سنده قرشی نسخه‌سینك ۱ — ۳ ورق هم (ا.ا. 7-684) 86 —76 لار یوق. قرشی نسخه‌سنده یونس‌خان حاجی نسخه‌سینك آخرنده‌گی 646 — 59a ورقلری یوق.

یعنی بزنك روسیه حدودنده حاضرگه معلوم بولغان اوچ نسخه‌نك اوچیسیده تمام توگللر، اما اوچ نسخه‌نك بیرگه قوشلو ـ وندن تمام بر نسخه حاصل بولا.

III

لطفی‌نك اشعارندن اوشبو دیوانده صاقلانوب قالغانلاری مطلقا غزل (محبت شعرلری) دن عبارت. عرب بولماغان برده ـ

سی بواسطه اولد، دیوانیدنك باشده پیغمبری
مافتاب ایتکان نعت رسولی ایل شاهرخ
میرزاغه دارات ایتکان شعرلری بولور.
شاهرخ میرزا حقیده‌غی شعری بو پادشاه
حقیده ماقتاولی سوزلار اوستیده تاریخ
جهتدن اهمیتلی بر حادثه‌نی حکایه ایته.
شاهرخنك تاریخن اوگرهنوچیلر اوچون
اهمیتی بولغان بو شعرنی بو بیرگه تمام
درج ایته‌مز.

زمان مینك شکر کیم قیلدی مددتأیید سبحانی
کیم آغریق بین شهانانغی قریاغون قرجم ثانی
شو بعث ملکی نینك شاهی ولایت چرخی-
قطبی
سعادت جسمی نینك روحی خلافت تختی-
نینك خانی
سلیمان سلطنت لیق قیصر کسری عدالت کیم
قضا یکلیغ ابرورکر دون مطیع امر وفرمانی
معین الدین والدنیا شهنشه شاهرخ سلطان
شهی کیم دولتی دین دور قوی دین مسلمانی
اوچون نینك بارچه‌ی صاحب قرانی کیم
ابرور ذاتی
حیا و علم نینك بحری صفا وصدق نینك کانی

تیمورنینك خانه دانی‌نیك چراغی وباروق
کوزی
کیم احسن‌نین کوروب تیرلار حیادین
ایرنیسانی
ملك سیرت دیسام لایق دلیل اوش طاعت
وتقوی
بنی خلقت دیسام حق‌دور ایرور اخلاق
برهانی
مساکین فرقه‌ای (١) ایردی کیچ آنینك
احساندین اما
بو مشکل کیم کیشی طاپماس آنینك مهدید
لویرانی
فنی جمشید اسکندر دار محمود بیله سنجر
کیم آلسالار ارلار آندین بو کون رسم
جهانبانی
ممالك ایچره دست انداز قوش نین اوزگا
یوق اصلا
جهانغه سالمالی سایه همای عدل احسانی
رهی سلطان فرح کیم فمی دوریندا عدلینکدین
صنم‌لار زلفی دین باشقه قیل اوچی یوق
پریشانی

١) قولمای بولمه کیرمك.

قيامت‌غه تيكين ميرايتسه كردون تابماغای
هر گيز
امان‌مدكی او چون سرسبز (؟) تيكين سلطان
حقانی صحيف روحين توی‌دين‌لار اوچون
دور شحنۀ عدلينك

تا يانيب تو به‌غه نوری بيلور قو يلارغه چو پای
قصا ديوانيدين بيرماق حرامك‌غه تو شور و رگا
فلك‌ی قسدی دار الضرب آی‌غه بيردی تمغای
مرصع قبلغای آلتون‌چی شمس آنينك قلاده‌سن
جگر خونلوق بيلان شنی قيلور لعل بدخشای
موييك ديك كيم كيرا كلبك ابريشم ايلكای
بدل ذاتينك

الهی عمر و بيكر بولغای بار ونچه چرخ دورانی
شها بير ديچه كون سيرگا نكسر بوله‌الی رافع
جهان برهم اوره باردی اولوس نيتك فالمادی
خانی
بيكم نيتك شكر لله كيم نيازی بولمادی صائع
أعان فر باديغه بيتی چوكوك تين آشنی آمعای
بو حالت‌تين خبر بارغاچ محمد چوكی مير راعه
تاغو قانلان‌غه كيلدی ديب يوز اوردی
سنك پشمای

13/921

علاء الدولة بهادر [illegible] بر نيتك قوزی [illegible]

[illegible]

آنینك تبن تارمیش ایردی تابمایین بود یده
درمانی
کیتیب ایردی تونکوب میرزا عبداللطیف
اوز دبن
بو هم دبن کوربا اوز ره توکوب یانوت برمای
موق بیکلار نیر یکلای اولمیش ایردیلار
آنکا قورقوب
دمادم چاپتوروب بوز یانکا ایلچی دیك
توروکمای
مونوك بیرگا قران تأثیری سجتی ذکر
تنکریگا
بو طالع بیلك ادغه ذیکرو بوقتور اورکا
نقصانی
خلایق بادیلار ایندی بو سلطان جهان قدر ین
کیشیگا مشکل ایش توشمای بیلینماس
قدر آمانی
صاحب اش تاناسی بار عده شکایدین
اورغای (۹)
سرادق دیك چمن ایچره نومان خرگاه سلطانی
جهاندا مهر بان سکیم بیله باقی دولونك یارب
دو نعمت وتاج بولسون تا قیامت سرگا ارزانی
جهان امنی اوچون حودانی بولسون
اقبالینك

بنی آدمغه بولعونچه نقی دولت امکانی
همایون سایه نیکر اوکسولمسون آفاق
باشیدین

داربنچه کوك لکن اوزره قوباش بیدكشهم
نوارنی

ملامتنین سافین لطفی دعا ایل سوزونك
ختم ایت

توشونمه مدح بحریمهکه بوقتور حدوپا
پانی (١)

بو شعرده سوبلنگان حادثه مهم فکرمچه
شهرده شاهرخ میرزاغه دشمانلاری طرفیدن
مسموم ایلوب میرزانك سلامت قوتلوی
حادثهسیدر.

شاهرخ میرزا تیمر بالالاریدنك
همهسی آراسیدادا دیندارلی هم
اسلام شریعتینی بیك رعایه ایتوچی
دولوی ایل آتراهان، اول ماعول مملکتده

١) اوشبو قصیدهنك آرپاسکی دوری دهگی صحه
(№ bbb, 574 ag) دمبارمی ایکالنگی هتدبه
آکادیمیه سارتومده ، احمت اسکامدده و ذات
شعر ادانك ١٧ بچی اوکدربلده پارعن مکمو بقلده
«مدکور قصیده دیوردغ ناشیدغی حسب صلواتدی
مورقااوق 53б п. 53а تمامی ایلابار» دیب ایدی

دەگی ماغول رسملر یمڭ بارسىدە قالدروب
شریعت حکملرن اوستکه چقاررغه طرشـ
قان (۱) هم اوری بتون تیمر بالالاری
خلافیده، مسجدلرگه بورو کان ایبکـ کی
خلیفەلرگە ایەروب کوب وقت باسدا
ماسی عسکر طوتماغان. شاهرخ‌نڭ
دشمنلاری بو فرصتدن استفاده ایتوب
اولورغه تل‌گانلر مولانا فضل‌الله استرا۔
بادی دیگان شیخ‌نڭ احمدلر اسملەگی
مریدی ۸۳۰ نچی ینی ربیع‌الآخرنڭ ۲۳
نچی سنده جمعه کون هرات‌نڭ مسجد
جامعندە نمار اوقوب طورغان بیرندن
شاهرخغە هجوم ایتدی. لکن زور ضرر
بولمادی. جراحتی توزولب سلامتلندی،
شاهرخ‌نڭ علی سلطان قوچین اسملەگی
وزیری قاصی‌نی شول بیرده اوك اولـ
تردی. شاهرخ اوزی بیك عادل پادشاه
بولوب حنفی ماصی ایتوب طوتارغه تلی
ایدی، بو هجوم آنکـ نی تأثیر ایتدی.
بالالاری هم بو اشدن بیك متأثر بولدیـ

( ) См. статью Бартольда „Халифъ и Султанъ“ (Міръ Ислама, за 1912 годъ стр. 301 с.3)

لار اولوغ‌بیک شوندا اوق آتاسینینگ حالن
باورگه دیب اوزینینگ سمرقنددن چقدی.
پادشاه بالالاری هم بو اشنی طاوش طینسز-
غینه اوتکاروب بیره‌بیلمدیلر. اول زماننینگ
عبدالرزاق، میرآخوند، خواندامیر کبی
مؤرخلاری (۲) هم بیلک اوشبو لطفی کبی
شاعرلاری بو حادثه‌نی تفصیلی ایله یازوب جر-
لاب توصیف ایتکنلر. لطفی‌نینگ توصیفچه شا-
هرخ‌نینگ بالالاریدان محمد جوکی میرزا، (۳)
علاالدوله، عبداللطیف میرزا (۱) هم اولوغ
بیکلر حسرت هم قورقودن «تیریک کویگه

(۲) روضة الصفا ۱۱۰۳ نچی بمبی نشری،
جلد ٦، ص ۲۲٦، حبیب السیر، جلد ۳، جزء ۳،
ص ۱۹۹.

(۳) محمد جوکی میرزا ... ایکی
شهزاده بولغان ... عبداللطیف اوغلی بولغان محمد
جوکی که موافقت ... شهرتکی
(۱۸۷۱ نچی یلغی ... نشری) ۱۷٦ ۱۸۷
نچی ... شاهرخ‌نینگ
وعلی محمد جوکی ... ۸٤۸ ده وفات ایتدی.
(قاراگز حبیب السیر ص ۱۳۸).

(۱) علاءالدوله شاهرخ‌نینگ بایسنقر اسمده‌گی
اوغلی‌نینگ بالاسی ... بیک کوب اچکاندن
۸٦۵ ده وفات ایتدی (حبیب السیر ص ۱۵۱):
عبداللطیف ... اولوغ‌بیک‌نینگ ... اوغلیدر.

اولگان‌لر» هم نورلی یافعه نورکمایدری
چابدرب خبر طارانقاىلار، شاهرخ‌نك
خاتونی مهربان بیکم‌نك نیاری ضائع
کیتمه‌گان‌شاهرخ‌تربلگان شولایتوب‌حاق
ایندی خانسز فالارز دیگان ییرده شاهرخ
آیانغه باصعان، هم بواش شاهرخ‌نك خلقی
آراسنده قدری آرتوغه سبب بولعان چونکه
«کتبیگا مشکل ایش توشمای بلنماس
قدر آسانی».

لطفی اولوغ بك میرزای هم بر شعرنده
ذکر ایتوب کیتمه: (۲)
رواموکیم مینی اولتورسه تشنه

معین‌الدین محمد الزمجی الاسفزاری‌نك ۸۹۷نچی یلده
سلطان حسین بایقرا شرفینه تألیف ایتگان روضات
الجنات فی اوصاف مدینة هرات اسمندگی اثرنده
کورسه‌تونچه اولوغ بك شاهرخنك ایك اولوغ اوغلی
بولغان، بایسنقر میرزا اوچنچی، امّا محمد جوکی میرزا
بیشنچی اوغلاری بولغانلار.

(۲) اوشبو ییردن صوڭ بز قرشی نسخه‌سی بله
یونس خان حاجی نسخه‌سن تطبیق ایتوب بارورمز.
یونس جان حاجی نسخه‌سی‌نك روایتن روس رقمی
ایله حاشیه‌ده کورسه‌تورمز.

لبينك كم آب حيواندين (1) قايشماس
كوروم نبنك سيلبدين ايمانكيل آخر
كه هر بر موجى طوفاندين قايشماس
ايشيكينك ايتيمه كيم بولسه قولداش (2)
آنينك اقبالى سلطاندين قاليشماس
باروق كيم توكماسون باشيمى اعلينك
آنينك اقبالى سلطاندين قايشماس
اولوغ بيك خان بيلور لطفى كه ايلك
كه رنكين شعرى سلماندين قاليشماس
دخى محبوبه‌سينه قاراب اينكان شعرنده
سجه كيم بولدى ايشيكينك دا نوايي ديك كدا
قاوما لطفيى ايشيكدين بيرزكاة حسن آنكا
دخى اوشبو
اى نوايي چون سنكا معلوم ايماسدور سرغيب
لطفينى ميخانه‌ده آشفته كورسانك قيلمه عيب
ديب نوايي‌نى هم ذكر اينكانكان هم آنك
شعرلرينه معتبره‌لر بارغان.
دخى اوشبو
اى يوزونك اوحيدا محفوظ آيت ام الكتاب
تعمادى برلاس اولوسى دين سيبيك ديك
آفتاب

(1) حيواندين (2) بوسش

دیب اول زمانده معروف برلاس اوروغی (۱)

(۱) ماوراءالنهرده اول عصرده یشه‌گان تورک
اوروغلاری حکم سورگانی بو کونگه قدر تفتیش
ایتلگانی یوق. آریستوف (Замѣтки о Составѣ
тюркскихъ племенъ стр. 40) تیمور وقتنده
چغتای اولوسنک سیردریادان شرق شمال طرفنداغی
قسمنده کیره‌ی، آرغن، دولات، قانغلی، قارلوق
قبیله‌لری طورغانلیغن یازسه‌ده ظفرنامهٔ شرف الدین
یزدیدن باشقه تیمور تاریخینه عائد منبعلرنی استفاده
ایته آلماغانی اوچون (چونکه مونلرنی باشقه‌لاری
یاوروپا تللرینه ترجمه ایتمه‌گان) صرف یالغز جنوب
طرفنده، ماوراءالنهرده یشه‌گان قبیله‌لرنی غنه کورسه‌
تمه‌گان. جنوبی اولوسنی طاروب اورنلاشقن
اورنک اوروغلرینه قاریشی بو کون برکسه‌ده
آیروم بر قوم تشکیل ایتکانی سرت تورک اصلی
تفتیش ایتوچی تیمور (آریستوف ص ١٥٤-١٦١،
هم بارتولد (З. В. О. XI, 353-354 یه‌کی
آری قوملر تورکلر بله قاتاشوب تورکلشکان اولده
شهرلی اوشبو‌لای بارم آری، بو قوم کوچوب
چقعان دیر. اما اورتکلرگه قدر بو یرده یشه‌ی
تورکلر معیشت ایتکانی تفتیش ایتمه‌گه سبب آلا عه
بینده‌ی تورکلر تأثیر ایتکانی آچوق جوهی. بو قدر
آری‌لاری تورکلشوروچی تورکلر الده ماعوللاردان
ایلگاری دور ده اولوب بولغان؛ لکن دق تأثیری عولا
دورده کیلگان تورکلرگه قدر کیته‌ک. بر تیمور
دوریننک تاریخینه عائد اثرلر (مطلع السعدین، روضة
الصفا، حبیب السیر وغیرلر) ی اوقوب بارغانده ماوراء
النهرده تیمور نسبی بولغان بارلاس اوروغی باشقه

دخی محمود سیده عراب ایکان شعرنده
نیچه کیم دیلدی ایشیکینك داوابی دیث گدا
قاوما لطیفی ایشیکدین بیر رکاه حسن آنکا

دخی اوشبو

ای نوایی چون سنکا معلوم ایماسدور سرعیب
لطیفی میعادده آ نعنه کورسه‌ك قیلمه عیب
دیب نوایی‌نی هم ذکر ایته‌کن هم آنك
شعرینه نظیره‌لر یازغان.

دخی اوشبو

ای یورونك اوچیدا محفوظ آیت ام الکتاب
توعمادی برلاس اراسیدن سینینك دیك
آفتاب

دیب اوز زمانیدا معروف برلاس اوروغ(۱)

(۱) ماورا النهرده اول عصرده بیلدی ترك
اوروغلاری حکم سورگانی بو کورگه‌ون تعتیش
ایسگوریه ق. آریستوف (Этничискій Составъ тюркскихъ племенъ стр 40)
تیمور وقتنده
چغتای اوروسینك مرد یادان شرق ... عرب فی
قسمنده گیروی، آرغن، دولات، قبنقلی، قارلوق
قبیله‌لری ماوراء النهر یازسده، طه ... امهٔ شرق اسین
بیرچیدن بوشته تیمور تاریخینده ... ماخذدن استفاده
ایته آلدعای اوچون (چونکه مورخان باشمه‌لاری
یاڤ ویا تلرینه ترجمه ایتمگان) ... باتك جنوب
طرفنده، ماورا النهرده بیلدی قبیله‌لر بوتغانون کور-

سەتماگان. جوجی اولوسندن باروت اوریلاشقان
اوروبلە اوروغلاریغە قارشی بو کون تورکمەنلەردە،
آیروم بر قوم تشکل ایتەکان سارتلارنیڭ اصلن
تفتیش ایتوچی عاملر (آریستف ص ۱۵۴-۱۶۱،
هم بارتولد 353-354 ,3. B. O. XI) ایسکی
آری قوملر تورکلر بلە قاتناشوب تورکلەشکانلردە،
شوبدان اوشبوبدای یارم آری، یارم تورك قوم کیلیب
چقمان دیلر. اما اور کلرگە قدر بو یردە نیندی
تورکلر معیشت اینکای تعیش ایتمگانلکدن آلارغە
نیندی تورکلر تأثیر ایکانن آیوقە قولمی، بو قدر
آری‌لاری تورکلەشدروچی تورکلر البتە ماغوللاردان
ایلگری دوردە اوك بولغان؛ لکن بو تأثیر ماغوللار
دوریدە کیلگان تورکلرگە قاپتە کیرەك. بز تیمور
دوریننڭ تاریخینە عائد اثرلر (مطلع السعدین، روضة
الصفا، حبیب السیر وغیرلر)ی اوقوب بارغاندە ماورا
النهردە تیمور منسوب بولغان بارلاس اوروغندن باشقە
دوغلات، قنغرات، ثایموت، سلدوز قراختای، آرلات،
آرغین، قاوچین اوروغلارنی اوچراتدق. ظن ایتەمز، کە
موندای قبیلەلر آیروم بر سارت قومینڭ تشکلیندە
یاردم ایتو بلە بر گە حاضرگی بخارا هم افغانستانداغی
اوزبك قبیلەسیننڭ ایکی اولوش زور بولوب
کورینوینەدە سبب بولغانلاردر. هر حالدە شاعر
لطفی‌لار دوریدە یعنی اوزبکلر کیلماسدن ایلگاری
ماوراالنهر هم خراسان طرفلاریدە قلە نیقدر کوچە
تورك هم ماغول قبیلەلری حکم سورگانلار هم بولارنیڭ
سوڭغی اوزبك هم سارت قوملریننڭ تقدیر (судьба)
لارینە تأثیر ایتەرلك درجەدە قوتلی کوچلی بولولارندە
شبهە یوق.

مسم اوزبنك محبوبه‌سی اوشبو اوروغغه
منسوب بولغان نون سوبلی؛ دخی
خطا ترکی‌نینك آتی نیچه بولسه
کوزونکه‌ونك شیوه‌سی آندین قالشماس.
دیب محبوبه‌سینك کورن معروف نورك
قبیله‌لرندن خطای‌لارنك آطینه اوغشات؛
اوشبو
مین دیك صنمنی کورمدی لطعی چغتای‌دا
چین سوبله خطا خوبلاریغه ی بولورسین
بیتنده اوزی منسوب بولغان چغتای‌ایلنده
محبوبه‌سی توملی ایکنچی بر صنمنی
کورماگانن؛ اوشبو
آلور اول‌یوز آغیر بیرلا پری آدمی کونکلین
قیلورمینك عقل رجان عادت معمول نبهان
تیبادین
کونکول تاراج ایتیب کوزونك اگر جان
آلسه منع ایتمه
جهان ترك ایلکیدین چیقسون که بیر نهی
ایتمه یغمادین
بیتلرنده محبوبه‌مینك کوزی آدملرنك
کونکلن طالاغانده تورك‌خلقی کبی «قولندن
ییبارمی طورغان» بولوون؛ دخی بر بیتنده
فرقتینك چولیدا هر بیر یول اوزه اوتروب
کوزوم.

آیینی دنیالار بیلیچه کیمی تورسه
«خواجه آب»
دیب خموشلیغ آبراغان وقتده کورلوی
اوزار یه کورشی موافقان اروای ـ زاهدنك
عملسك عامر گیرمادی. اب اوطوره‌دون!
دفی بر بیتده
لطفی کلامی بیتسه سمرقند اعلیده
آمودنی ارتماس ایدی حجند سعنه‌سی
دیب شاعر اوربلك اوساسوزلاری سمرقند
حقیده ایرتسه حجندده یاشاوب کیلگان
کیمه ر آمودریا صوون آشاوچی آلماس
دیب سوبان دفی بر بیتده
یورمعه اورای آی‌عه‌پیمایدادیمش‌ن
سین مهرعه بر ورکه مروی سین بوکون
دیب مهر اوچون بو ر بوشیر و اول وقتی
بو کار حجندده بیك زور اش بولغانیده،
ایکنچی بر بیتده
آب وکون یومر تیکین بیرگا اوزبی
سالماق تلار
چیقسه هرگاهدن برار اول‌ماه‌تاپایم‌هیسلك
دیب اوربیك درلاس اوروعدی بوعن
هم کوب اورنده حسمی دیب آصب بور ونکان
می خموشلیغ می کوچمه میشن ایتك.

تیمه، کبگیز اوی، چادر (خرگاه)لارداطور-
مانینه اشاره ایته.

مولانا لطفی‌نڭ اوز زمانینه هم اول
زمان‌نڭ ملی حیلاریده، اوزبیکڭ ملتیه،
وطنیه تیوب ایکان شعرلری بیرسی شو-
ندان عبارت اوت زمان چغتای شاعرلری
نڭ اصل امامی ایران آدبیاتی ایدی: هر
وقت کوڭ تیره‌سیده، حیاز ماموق الطبیعت
یسده، مجوبه‌لر ماشب‌عسه بویروگان بو
ادبیات الینه چغتای ادبیسه پاك بر نرسه
سره آلمادی: لطفی‌نڭ شعرلری آراسیدان
اول زمانده، اول وقتی حیاتقه نسبتی
بر مان شعرلری چوب‌ومر فقط بر تجربه-
کبیدر.

محبت شعرلرنده اصعر اوریله‌ڭ، امامی
بوامان مقامی هم جامرلارنڭ ایز-
اریده‌گمه راصوب بارا هم شولار کمك
اوك مجوبه‌سینڭ قوباشیدایده نورلی
یوزلرن، بتون دنیانی اسیر ایته طورغان
مسم تون حرفینڭ دوعسیده اوخشاغن
قاشلارن، قارانعی تون کبی قارا چاچلرن،
میم حرفی‌نڭ اچی قدر طر، دال قدر
طاطلی آورلارن، قلدی بوکه بیلرن،

آندین آیرلونك یوره‌كلرنی كباب قیلالمورغان قیونلغن... تصویر ایتودن عبارت.

لطفی‌ده ایران شاعرلری كبك، اوزیـ نك محبوبه‌سین توصیفی اوتكنره‌ك چقسون اوچون آنك تورلی جهتلرن دین‌نك تورلی ماده وآیینلری بلن نیشگلی. مثلا

مسیح وخضر ایدی عالمده جانبخش
آلار اول دمده وبو دمده سین سین

دیگان كبی بیتلری بله محبوبه‌سینك آدملرگه حیات بیرورده حضرت عیسی بله خضر اورنینه طورغانون،

تازلعوك دین باعلادیم زنار ترسالار كیبی
ایمانیم آرتادور دمبدم بو نی عجب زنار لیرور

دیب محبوبه‌سینك چه‌چن ترسا (یعنی نصارا)ـ لار كبی بیلینه زنار ایتوب باغلاغانون، لكن نیچكمر بو اش ایمانیغنه آرتدرـ غانون، اوشو

لیلة المعراج نینك شرحی ساچی باندا (1) دور،
قاب قوسین اتحادی قاشی محرابندا دور

---

(1) قابیندا

بيتنده چاچين ليلة المعراجغه، قاشن قاب
قوسين گه،
خامهٔ قدرت بيتيلـگان وهي مصحف دور
يوزى
كيم ملاحت آيتى مجموع انيك بابيندا
دور
تيب يوزن قرآن كريم گه، ايكنچى بر
يوزونكوزدا افان نورى مياندر
ديب يوزن اللهتعالىنڭ نورى نه اوخشاتا.
ايكنچى بر اورنلارنده دخى آلمه كيتب
اى حسنى! جمال اهلى خادملار وسلطان
سين
انسان صفتى برلا صورت رحمن سين
گلبرگ توررور تونونك بلماى آنى تن
ديرلار
تن‌نى تيلاسين سيده سين باغنين آياق
قان سين
حسن ايچره شريكك يوق يوزحجتى روشن
ايرور
اول دعوى وحدتغه يوزوجه ايله برهان
سين
قدو آغر ينكينرغا باقسام آه ديرمين
سبى كورگان صايين الله ديرمين

دیگان کبی بیتلری ایله سویگن تمام الله
اهنیب طای.
قوللوق آیاغینگ بیرگانیگیب تورغای اوچون
بیل بیرگا قویوب بارچه قیلور هدت
دغی
مبنی سیودی دیبان یارغور ماغیل کیم
سبی کیم سیوماسه دین‌غه زبان‌دور
دمی

اغان که قدرت ایچیند اکمال کور گوزدر
بورونگ نیگ آیینه سیداجماب کورگوزدی
دیگان کبی بیتلری ده بو جمله‌دندر . ابن
الفارض، جامی کبی شاعرلرنگ. آلار آر-
تیدن لطفی نینگ، عموما تصوفه انتساب ایتگان
شاعرلرنگ ایشوبدای شعرلردن لذت آلو-
لاری آلارنگ بیک آرتق دیندار هم شول
دینی ماده‌لردن آرتق بر وجودنی شون
کائنات اچنده طـبا آلماغانلاردن کیلگان
بوغیسه بولار اورلری واقعده بیک توچی
نه‌رسه‌لردر (۲).

(۲) شوندی اسکه‌ وب بنگال اش ... سعید
رمبیق هم عبص افندی کبی شاعرلردن‌ده صنو
ایموب اوتدی. ... شعرلرنگ «بلاغتی» هم اعمة ئول
مریدلر، شیعه‌رگه آچراق که رنگ‌سر، بوغیسه دو
اش شول «کوده‌ سعراچر» ی بیث رو، قورماسه ق
حسابلاو به برجر.

لطفی نك ارشمو بیتلری بو شاعرنك محبوبه.
سینه اوز حسیاتن آکلاتوده بیك ماتور
عباره لر طابا بلگنن کورسه‌ته لر:
اول ساده زینك آدافیغی (آبانیسی) او یماك
تیلار کونکل
بو سلطنت میسبك کمی قولغه عال ایرور
توشومدا توشتوم ایلکیمه کونکلاگی ییکیبی
تحقیق قیلدیم آخری اول هم خیال ایرور
ه، قایسی پری صورتیمکی عکسینی
کوردی
دیوانه بولوب اوز ایلکین تیشلاب
اولوبتور
هر نیچه یمه بلیق که قیلور بعضی کور بدور
دازك کیشی‌دین هر ی کیلور بغشی
کور بتور
سورلاردا قچان کیم کوزی قاشی‌بیلا ویمار
هر کوشه‌ده ایه رمینك کیشی‌باشی بیله‌اویمار
سی‌ی سیراماك سارندین هر دم چان میدك
بیل سیور
عمر او شولدور کیم سبوار (١) دلدار
ایشکیندا کیچر

(١) بیله بو یی ذی و چه‌منداغی چیدا کمه‌سی
بدیدا اوشمو سبوار دن چقعار بوله رعه تیوش.

دلبر آب حیات لعلینك اوچون جان سوسادی
یامریم اورتاندی داغی سینه ٔ بریان سوسادی
ای جمادین بیر زمان کونکلی پشیمان بولماغان
قای یافریم ذرهٔ قایغونك بیله قان بولماغان
باش آیاق یالغان ایر ور عشق آغریقیدین اورصه دم
بیر مینینك دیك سارغاییب یوزی برا قان بولماغان.
ای پری رخساره‌لار بزگه نگاه ایلاب اوتونك
بر نظر بیرلا گدای پادشاه ایلاب اوتونك
گر چه اوتکاندا کیرارمیز کوب کیشی نینك قانیغه
بو گدا کونکلی اوچون مونچه گناه ایلاب اوتونك
خوارلیق حدین اوشورمانك چونکه عزت بوندادور
آتیمکیز نعلیدا بیزنی خاك راه ایلاب اوتونك
منینکی کورگالی گل دیك رخ آل اوستینه
باشنی کوی اینمیش مین اول چوکان اوچون حال اوستینه

ای قویاش یوزلوك سعادت نور همایون
کولا کانك(1)

بر کدا (2) سلطانلیق اسنار سایه‌نی سال
اوستیده

چون خیالینك‌نینك کیچار بیری کوزم
دریاسیدور

کیر بوگوم(3)دین باعلادیم اول وجه ایله
سال اوستینه

اول سیمیز تن اوزره بیللار نیکسه تیترار
کونکلاگی

تیترا گای آنداق که مسحل کنج ایله بال
اوستیده

سین‌سیز ایمکاك‌دین مینکا بولدی اولوم
جان‌راحتی

قایدادور یارب اجل یارسام تقاضا قیلغالی

چون سلاطین‌غه ایلیك بیرماس یوزونك
نظاره‌سی

لطفی قول کیم‌دور وصالینك نی‌تما قیلغالی

نیچه قویمای باعریمه داغ اول یوزی ماهم
سیمینك

نیچه پانسورغای ملك‌نینك شمعینی آهم

(1) کورلارینك.
(2) بو گدا.
(3) کیرپیکم.

مینینك (1)
کبس بشیمی کوی دیب اینیبك ادانی
ایچره مال
قویماسرگردان‌میی‌ای‌زلف جوکانیم مینیبك
مقد مینك‌دا ماهچه لی یوزدین او کوت یوق
آلتونیم
بارولی کوز بهریدا کوب‌دور علطانیم
مینیبك
مین گدای ناتوان لیبغ بیرله او لنوردی
کوزونك
کبم کابولمای آخرای‌سلطان‌بوبادابیم‌مینیبك
ای کون یولدز نیکبین (2) بیرگا اوربن
سالماق نیلار
چیقسه‌خرگاه‌دین سرار اول‌ماه تابانیم مینیبك
جان بار پیچه قیلماغای لطفی مهان بیداددین
دادکبم بیرسون قیور چون خور سلطانیم
مینینك

ایك کوب شعرلاری مونتا اوشه
شیر بن لبکدین کاعدلر بیر بیر یگا بابیشتی
ابرنینك صه‌تین قایده کیم یاردیم ورق ایچره
ای‌حسنی ایله‌تواندگر نولطفی کوبکلین آلعبل

(1) بیچه کوگای نو بیار اوقه ضه‌مو ... یم مینه ك
قاده دی صدر ایه‌کالی بر دزه انکانیم مینیبك
(2) داییق.

چون صبح کدارلامق نور بیوسته عرض ایله
موتنی کیفرور ایردی یوزونک نوری
جواندین

کر بولماسا اول هوش کورکورلی سودای
کورسام کیراك آی کون بولوت سز
سانج کنارینك بیك فیکیر دین

شعرلرنی دیك واقعی مطلوبدر، که بولار شول
نوعی ایران شاعرلری هم آلارغه تقلید
ایتکان کشیلرنیك اثری دیگنه اوچرار ممکن.
طبیعتنیك دا اساسی اوچونچی رسمی
رزلرنیده ابتدان بورمغانی که بونداق اوچون
فقط بوقدر ن آلدق هم نبوت بواسطه
دیوانینك طبیعتی اوچون حکم چقاررغه
اوکلملق ایماسدیلارن کینوردك نینك
شعرنینك شوت نیلده بولغان شعرلارن
اول زمانی تورك اشلدکلیتدری. شاعر
وادیبلری دیك بزارلار هم شونداي
شعرلاری یازا آلمای اوچون اول زمانی
تورك ادبیاتینك خواجه سی دیب اطلاع لار
نوایی اورینك دیوانلارینه یازغان
مقدمه سینده (حسنة دوادین) لطفی هم سکا-
کی حوغرو سنده داویمور عبارتی نیاك

فصحاسیدین و ترك الفاظی‌نیبك بلغاسیدین
مولانا سکاکی و مولانا لطفی رحمهما الله علیه
کیم بیری‌نیبك شیربن ابیاتی، اشتهاری
ترکستاندا بغایت و بیری‌نیبك هر لیاتی
انتشاری عراق و خراساندا بی نهایت
دور» دی (۱).

محاکمة اللغتین‌ده جغتای ادبیاتیدك
ظهور و ترقیسن سویله‌گان اورنده «.....
تاملك عرب و سارت سلاطینی دین ترك
خاقانلارغه انتقال تاپتی هلاکو خان زمانی
دین سلطان صاحب قران تیمور کورگان
زمانی‌دین فرزند خلفی شاهرخ سلطان‌نیبك
آخر یعمها ترك تیلی بیله شعرا پیدا بولد-
یلار و اولحضرت‌نیدك اولاد واحفادی‌دین
هم خوش طبع سلاطین ظهورغه کلدی شعرا
سکاکی و حیدر خوارزمی (۲) و آتایی و
مقیمی و یقینی و امیری و گدایی دیك‌لار
و وارسی مذکور مولغان شعرا مقابل‌سیدا

(۱) بو کتابنك مین بودس خان حاجی کتبخا-
نه‌سنده هم آریاتسکی موزه‌خانه‌سیداغی نسخه‌لرندن
باشقه دخی بیچه نسخه‌لردین استفاده ایتدیم.

(۲) خوارزمی‌ننگ مخزن‌الاسرار اسمنده‌گی دیوانی
۱۸۷۰ نچی یل قزانده متوفی پرافیسور کاتوالله
طرفندن نشر ایتلگان ایدی. یاقوی‌دن کورلمك
معراج نامه‌سنده هم بعض بیتلری بار.

کیشی پیدا بولمادی. بیر مولانا لطفی دین اوزگا کیم بر نیچه مطلع‌لاری بار کیم طبع اهلی قاشیدا اوقوسا بولور اول جمله‌دین بیری بو کیم بیت

اول که حسن ایلنی یوانه ایلنی شیدا قیلغالی
کور گودیك قیلدی سینی اوزینی پیدا قیلغالی» (1)

دیگان. یعنی هلاکو زمانیدن تیمور هم شاهرخ وقتلاری یه‌قدرگی دورده ظهور ایتکان یا‌گانه‌تای ادبیاتیده یاپناق شاعرلار کیدی، لکن ایران‌نك سوك شاعرلاریه مقط لطفی غمه مقابل اینه آلدی.

نوایی - دیوانینك نور‌لی اورنلاریده. لطفی‌نك تمام بولمغان شعرلارن تماملاغان هم قایسی بر کونکلینه اوخشاغ یلارن تخمیس یا تسدیس ایتکان. آلوب تمامل- غان شعرلاریه‌نك برسیده مونا اوشبو

یا عبیمبر دین سایه سرو قدینك کیم بولماسون
دات یا کیبك بولماسا عالمدا آدم بولماسون

بیتیدر. نوایی‌نك زمانداشی بولغان ایکنچی بر چغتای شاعری بنایی، نوایی بله هر وقت مسعره سورار سویب شور بولغان (۱)

---

(1) См. Изданіе Картмера, Extraits d'Ali Schir, p. 33—34.

تاریخ رشیدی‌ده لطیفدن اوشبو بیتنی
آلوی طوغروسی ابل بابای‌نک نوایی‌نی
قزارتقانلغی حقیده بر حکایه بارلغان (۲).
سلطان حسین بایقرا مرحومی‌نک اشعارن
بیک یارانقان اولده بو شاعرنک بیتلرن
تخمیس وتسدیس اینکانه‌کان، نوایی مجالس
النفائس‌ده میکرچی عکسده سلطان حسین
بایقرانک لطفدن اوشبو
«ای قدینک طوبی وجنت حد کلکون اوستیده»
دیب باشلاغان قصیده‌ده جوابا
خطی نبلک تاری نوشوبتور لعل مکون
اوستیده
ابلکیم جان رشته‌سی بر قطرهٔ خون اوستیده
دیب باشلاغان شعرن ایه کاتن بارغان.
بوعار بدا سطری ذکر ایتولگان مؤلفلر
هم تاریخ رشیدی مؤلفی حیدر میرزا
دوادن ابلگاری چغتای ادبیاتی‌نک ایک
اولوغ شاعری لطفی ایدی دیلر.

(۱) ذاکر ... ابلیمینسکی نشری
ص۲۲۵-۲۲٦، ٤٦۹.

(۲) تاریخ رشیدی‌نی روسیه‌ن آکادیمیک لک.
رایمن ۸۸٦ ... ل ش ایدکان. (ذاکر:
Melanges Asiatiques, tome IX,
(p. p. 363 365 ... بابای هم
آتک شیدی ... تاریخ
رشیدی‌ده ... کمدکان.
(3. B. O XIX, 0164 0165)

لطفی نك فارسی شعرلرندن بز بوغاربه کیترلگان بر ایکی بیتندن باشقه‌سن کورمه‌دك. لکن اول فارسی شعرلری بله شهرت قازانا آلماغان بولورغه تیوش، چونکه اول زمانقی فارسی شاعرلرنی سویلی طورغان تذکرهٔ دولتشاه، تحفهٔ سامی هم صوڭغی آتشکدهٔ آذری، خزانهٔ عامره‌لرده هم بولاردان باشقه بزگه معلوم بولغان فارسی تذکره‌لرده لطفی ذکر ایتلمی قالغان. آنك بتون شهرتی شول تورکی شعرلاری بله بولغان حقیقتا لطفی اوزبنك شعرلاری بله اول زمان شاعرلری آراسنده زور شهرت قازانورغه لایق. اسکی شاعرلرنك اثرلری مال جهتندنده، اسلوب جهتندنده سکاکی بله لطفی نك شعرلرینه قاراغاننده بیك توبه‌ن ایدی:

اسکی شاعرلر (مثلا احمد یسوی، سلیمان باقرغانی، حیدرلر) یازغان نرسه‌لرینك طشقی یاقدان زینتلی بولووینه آرتق رعایه ایتمیچه بیك ساده‌گنه ایتوب دینی نرسه‌لر، وعظلار، تصوفقه عائد سوزلرگنه بازالار ایدی. سکاکی بله لطفی دنیانك نفیس نرسه‌لرینه آرتق اهمیت بیروب، شول نفاست که قارشی اوزلرنده

نیندی طوبغولار صاقلاغانلارن صویلهگانلر
هم ایران شاعرلرنده بولغان کبی اوک
نوکته، اونکن عبارت و اسلوبلر طابارفه
طوشغانــلار هــم یاخشی اوق موفقیت
کورسانکانلر. خصوصا لطفی بو خصوصده
دخی آلغه کیتکان. آنک عبارهلری
مکا کینکندن دخی سلیسرهک هم معنالری
جهتندن دخی بیوکرهک بولغان.

موته ادبیاتمز تاریخینک بر دورنده
تورك ایشتیلیگینلری. ادباسی اثر ـ ایران
ادبیاتینک «مـعرلی» یافلارن، روحن نیقدر
یخشی صاقلی آلغان بولسه شولقدر مکمل
صانیلار ایدی. هین شول زمانده تورك
یازوچیلاریتک ایکنچی بر قسمی قطای ـ
بوددا مدنیتی نك تأثیر ینه آرتق بیرلگان
ایدیلر (١). ایندی بو زمانده بز اوز
اثرلرمزده اورص هم باؤرو پاداغی روح

(١) بو سوزدن تورك ادبیاتینك اشته‌یی، بیلـ
مِی، لی توق، رادلوف، ماالوف‌لار طرفندن تفتیش
ایتلمکده بولغان یا سّی آچلغان قسمین اداره ایته‌یز.
قارا کز Живая Старина, за نك A. C-чъ
1910, вып. I-II ده خواستوانفت هم تیشاستقوو ـ
ستیك‌لرگه عائد ملاحظه‌سن هم بارتولدنك دخی اسکیرهك
زمانده ایتووب اوتکانن (3. B. O. X. 219)

نیقدر نغراق کورنسه شولقدر بغشی صانیمز؛ لکن بولارنڭ هر برسنده‌ده ملی خصوصیت ضعیف بولغان. بولار خلقمزنڭ ملی مدنیتکه بای بولماغانن، لکن نیچوک ـ کنه بولسه‌ده هر زمانده غول دورنڭ کوچلی مدنیتدن استفاده ایته‌رگه حاضر طور- غانلارن کورسنه‌لر.

لطفی هم آنڭ اشعاری‌نڭ بزگه بیرگان ترمه‌سی‌ده غول.

ا. ولیدی

«یولدز» غزته‌سینڭ ۱۹۱٤نچی یلغی ۱۳۲۰، ۱۳۲۲، ۱۳۲٦، ۱۳۳۲، ۱۳۳۵نچی نومرلرندن آیریلوب باصلدی.

…гатайскій поэтъ Лутфій

— и —

Его диванъ

(…борникъ стихотвореній).

КАЗАНЬ.

…ектро-типографія „УМИДЪ".

1914.